

Bene Annamária

Karmacsi Zoltán

BAUKO JÁNOS

Közösségi ragadványnevek használata a szlovákiai magyarok körében¹

1. Terminológiai kérdések

A különböző nyelvekben eltérő módon értékelhetik egyes nyelvi elemek tulajdonnévi jellegét. Az individuális, egyéni antroponimák mellett ún. kollektív, csoportos személyneveket is megkülönböztetnek (Kunze 2000: 10, Superanskaja 1973: 174–178, Šrámek 1999: 164). A Nemzetközi Névtudományi Társaság (ICOS – International Council of Onomastic Sciences) angolul, franciául és németül tette közzé a szervezet honlapján a legalapvetőbb névtani terminusok listáját, melyben a személynév terminusnál a következő rövid meghatározás található: anthroponym – proper name of a person or a group of persons (<http://www.icosweb.net>). A szláv névtudományban (lásd Bauko 2012b) a kollektív (csoportos) antroponimák közé sorolják az etnonimákat 'népnevek' (például *Maďar* 'magyar', *Slovák* 'szlovák'), katojkonimákat 'lakossági nevek' (a helység, ország, tájegység lakosait jelöli, például *Segeďinčan* 'szegedi lakos', *Budapešťan* 'budapesti lakos') és az ún. lakossági ragadványneveket (például Peredmér ~

¹A tanulmány a Magyar Tudományos Akadémia Bolyai János Kutatási Ösztöndíjának támogatásával készült.

Predmier lakosait *Korenári* 'tősgyökeresek' néven emlegetik, mert erősen lokálpatrióták, az idegeneket nem fogadják szívesen a faluban).

A magyar nyelvben az említett névfajták közül a népnevek és a lakossági nevek köznevek (a szláv nyelvek közül az oroszban szintén a köznevekhez tartoznak), de az egy (vagy több) település lakosaira használatos kollektív ragadványnevek tulajdonnévi státusza (nagy- és kisbetűs írásmódja) ingadozik (a névtanban tulajdonnévnek tartják, de például a néprajzi szakirodalomban következetesen kis kezdőbetűvel írják, és köznévként értelmezik őket). A 19. század végén a néprajzusként ismert Jankó János a *Kalotaszeg magyar népe* című könyvében (Jankó 1892: 129) tulajdonnévként értelmezi az egyes településeknek, illetve lakosságának ragadványneveit. Megemlíti, hogy nemcsak az egyes személyeknek, hanem az egyes falvaknak is vannak gúnyneveik: *Boszna, Fehérszemű, Gólya, Meszes, Tatár* stb. Néhány ragadványnév mellett a névadás indítékát is feltünteti: *Cseresnyés, Fuszujkás* (e helyeken ezen növényeket nagyban tenyésztik), *Pálpista* (a lakosság katolikus), *Szurkos* (sok zsindelet készítenek).

A magyar névtanban a személynévfajtákon belül nem szokták megkülönböztetni a csoportos személyneveket. Az egyes településeknek, illetve lakosságának azonosítására használatos kollektív ragadványneveket a szakirodalom különböző terminusokkal nevezi meg. A legelterjedtebb a *falucsúfoló* (ritkábban *helységcsúfoló*) megnevezés. A *csoportos személynév* rövidítéseként használhatnánk a *csoportnév* terminust is, melynek más értelmezésével találkozhatunk Kis Tamásnál (1996, 1997), aki *csoportneveknek*, illetve *szlengneveknek* nevezi a társadalmi kiscsoportokban megszülető és ott használt, nyelvi síkon a szlenghez kapcsolódó ragadványneveket (vö. Gyórfy 2011). A terminussal kapcsolatban megemlíti, nem biztos, hogy szerencsés,

mert a *csoportnév* szó afféle félrevezető jelentést is hordozhat, hogy egy csoport, azaz több ember összefoglaló nevről van szó (Kis 1997: 212). Ebben a jelentésben használt egy hasonló kifejezést Kisvárdai Károly (1974: 279), aki *csoportragadványneveknek* nevezte az osztályon belüli összetartozó kollektívák elnevezését.

A ragadványnév fogalom számos meghatározásával találkozhatunk a szakirodalomban (lásd Bauko 2009: 7–9). Hajdú Mihály a többi személynévfajtatól igyekszik elhatárolni a ragadványneveket: „Azokat a névelemeket, amelyeket a hivatalos kereszt- és családneveken, valamint a beceneveken kívül az emberek adnak egymásnak bármilyen szándékkal, ragadványneveknek nevezünk. Ezeknek keletkezéséhez mindig valamilyen közösség kell, amelyben személyesen ismerik egymást az elnevezettek és elnevezők” (Hajdú 1994: 43). A szlovákiai magyarok körében a ragadványnév terminus megfelelőjeként az élőnyelvben a *csúfnév* (ez a terminus a legelterjedtebb), *gúnynév*, *melléknév*, *becenév*, *tapadéknév*, *megkülönböztető név*, *ragasztott név* is használatos. A magyar névtani szakirodalomban a ragadványnév kategóriáján belül ez idáig nemigen tárgyalták a helységek lakosságára használatos személyneveket. Közösségi ragadványnévnek nevezem az egy vagy több település lakosságának azonosítására használatos kollektív (csoportos) személyneveket. A ragadványnévadók általában a szomszédos települések lakosai (külső megnevezés), akik valamilyen sajátosság alapján választanak ragadványnevet a közösség (szomszédos, környező település lakossága) identifikálására.

2. A közösségi ragadványnevek kutatása a szlovákiai magyarok körében

A közösségi ragadványnevek kutatásával Szlovákiában elsősorban a néprajzosok foglalkoztak, akik a *falucsúfolók* megnevezést használták az egyes települések lakosságának identifikálására. A Magyar értelmező kéziszótár néprajzban használatos szóként említi a *falucsúfoló* fogalmat, melynek jelentése valamely falu lakosait gúnyoló mondóka vagy mese (ÉKsz. 2003: 341). A terminus szűkebb értelemben is használatos az egyes települések lakosságának ragadványneveként. A *falucsúfolókkal* foglalkozó magyar szakirodalmat Vajda Mária (2006) foglalta össze „*Komádiába, Tótiába, bocskorban jár a liba*”. *Bosszantó folklórhagyományok* című könyvében. A szlovákiai magyarok közösségi ragadványnév-használatával csak néhány kutató foglalkozott. A Csallóközben (Liszka 2002), Mátyusföldön (Gágyor 1986, 2003), Gömörben (Paládi Kovács 2001, Ujváry 1984), Felső-Bodroghözben (Viga 1994) gyűjtöttek vonatkozó névanyagot. Községi ragadványnevek magyarázatával elvéve falumonográfiákban (Zajos 1998, Zámbo 2000), újságcikkekben (Budai 2002, Németh 2011, például 2003a, 2003b), egyéb kiadványokban (Bakos 1942) is találkozhatunk. A gyűjtött korpusz a meglévő írott forrásokból és aktív kérdező, illetve kérdőíves módszerből származik (a teljes névanyagot egy következő tanulmányban ismertetem). Az utóbbi években mintegy 200 nyitrai egyetemi hallgatótól több mint száz közösségi ragadványnevet gyűjtöttem.

3. A közösségi ragadványnevek használata a szlovákiai magyarok körében

A közösségi ragadványnevek a családi ragadványnevekhez hasonlítanak. A családi ragadványneveket több személy viseli, a család minden tagja öröklí. Amennyiben a névhasználók az egész családról beszélnek, a ragadványnévhez hozzákapcsol(hat)ják az *-ék* képzőt, vagy a *-k* többesjelet: *Fékielőék, Préssajték, Sudriék, Vőgyiék; Bakék, Labik, Sunták, Zommérek* stb. Néha a névhez járuló szuffixum ingadozhat: például *Gyugóék ~ Gyugók, Mutyiék ~ Mutyik, Suntáék ~ Sunták* (vö. Bauko 2009: 116).

A közösségi ragadványnév egy adott (vagy több) település összes lakosának összefoglaló neveként használatos.

A ragadványneves munkákban a névadás indítéka a leggyakrabban alkalmazott szempont (lásd Bauko 2009: 59–77). Az egyéni, illetve családi ragadványneveknél megfigyelhető névadási indítékok nagyrészt a közösségi ragadványneveknél is megjelennek. Szavajárásra, illetve életkorra utaló közösségi ragadványneveket azonban nem találtam a gyűjtött korpuszomban.

A közösségi ragadványnév keletkezhet személynévből. Tardoskedd lakosait egy *Bungyi* nevű cigányról *Bungyisoknak* nevezték el. A perbeteieket az egykor leggazdagabb lakos után *Szanyóknak* hívták.

A leggazdagabb csoportot a tulajdonságra utaló nevek alkotják. Külső tulajdonság alapján keletkezett a *Piroszeműek* ragadványnév. Az 1980-as években Almágy lakosai nyúltenyésztéssel foglalkoztak. A fehér szőrű nyulaknak piros szemük volt, és ez az elnevezés ráragadt a lakosokra is. Azóta, ha a falusiakról fénykép készül, és azon – a kameratechnika és a fényvisszaverődések miatt – piros szemük lesz, mindig azzal magyarázzák, hogy nem csoda, hiszen almágyiak. Jóká lakói állítólag azért kapták az

Ádámcsutkások nevet, mert jellegzetesen kidomborodik az ádámcsutkájuk. Belső tulajdonságra vonatkozik a *Fil-léresek* ragadványnév, mely Balony lakosságának spórolós voltára utal. Kedvenc étel, ital alapján (vö. Bauko 2012a) is születhetnek ragadványnevek. Mivel a dunamocsiak finom, ízletes bort készítenek, és nem vetik meg annak fogyasztását, ezért kiérdemelték a *Jóborivók* megnevezést.

Lakóhelyre utal az *Egysorosok* ragadványnév. Mivel Zsitvató (ma Dunaradványhoz tartozik) lakosai egy utcán laktak, elnevezték őket *Egysorosoknak*. Lucska és Jablonca község lakói egymást *Túlsóvölgyieknek* hívják, mert a két falut egy hegy választja el egymástól, és mindkettő völgyben fekszik.

Foglalkozás, népi mesterség alapján is keletkezhetnek közösségi ragadványnevek. A koloniat a környéken a mészégetésről voltak híresek, ezért elnevezték őket *Mészéseknek*. Mad lakosságát *Bicskásoknak* hívják. A faluban a helyi hagyomány szerint „emberemlékezet” óta foglalkoztak bicskagyártással. Ipolyi Arnold írja: „a legolcsóbb s legegyszerűbb bicsakok madi bicsak néven ismeretesek Csallóközben” (Ipolyi 1858: 78). A helyi mesterséghez kapcsolódtak a farsang idején megrendezett bicsakbálok (lásd Liszka 2002: 139). A község kocsmájának neve Bicsak vendéglő. Az éneklőcsoportnak Bicsakfa együttes a neve. A sportkedvelő fiatalok a Bicsak-kupáért szállnak versenybe. A hagyományos falunapot Madon Bicsak-napnak hívják (lásd Németh 2011).

Eseményre utal a *Toronytalanok* közösségi ragadványnév, amelyet Pat lakosaira használtak a környező falvak lakói mindaddig, míg nem újjították fel a templom tornyát. Dercsika lakosait *Csikosoknak* hívják, mivel a szájhagyomány szerint Mátyás király életében először itt evett csíkhajat.

Az egyéb életkörülményekre utaló ragadványnevek vonatkozhatnak vallásra (Búcs lakosait *Vastagnyakúknak* ne-

vezik, mivel a falu lakosainak többsége református), vagyoni helyzetre (A szegénység miatt hívták *Szegényeknek* Dunaradvány község lakóit. A szomszédos Pat adatközlői szerint a radványiak a patiakkal ellentétben a lovak helyett szamarakat tartottak, ami a szegénység kifejezője volt.)

A közösségi ragadványnév keletkezését a névasszociáció is motiválhatja. A Medve helységnevből szemantikai asszociáció révén jött létre a *Szőröstalpúak* elnevezés, amely arra utal, hogy a medve talpa szőrös. A *Maradik* ragadványnév a Madar helységnevből fonetikai asszociáció alapján keletkezett: a *madari* alakváltozathoz a mássalhangzók felcserélésével egy másik értelmes szót – *maradi* – alkottak a névadók.

Ismeretlen, bizonytalan eredetű ragadványnevek is szerepelnek a korpuszomban, melyeknek egyelőre nem sikerült feltárni a névadási indítékát (például *Bóhások* – Nemespan lakosai, *Madzagosok* – Gyerk lakosai). Néhány névvel kapcsolatban többféle névadási magyarázattal is szolgált az adatközlők. A nyárasdiakat *Hosszúkezüeknek* nevezik. A szájhagyomány szerint a múltban a nyárasdiak között elég sok volt a tolvaj. Egy másik népi magyarázat alapján a nyárasdiak sokat dolgoznak, kertészkednek, s a munka során „megnyúlik a kezük”.

Az egyes településeken közösségi ragadványneveket tartalmazó, névmagyarázatra utaló versek is használatosak: például *Bicskások* (Mad lakosai) – Keszeli Ferenc szlovákiai magyar költőnek egy gyermekversét ihlette meg a madi bicska: „Albár mellett nemes Madon, / bicska terem, ne vess: vadon. / Híremért engem ne vess meg / és ha erre jársz keress meg. / Kapsz tőlem egy madi bicskát, / meg az orrodra egy fricskát. / Madi bicsak, réz a nyele, / kivágom a rezet vele” (Keszeli 1990: 41); *Macskások* (Csilizpatas lakosai) – „Csallóközben Patason, macskát sütnek rostélyon,

/ Úgy viszik át Balonyba, a nagy lakodalomba...” (csallóközi népdal); *Tökmagosok* (Érsekújvár lakosai) – „Újvárban az utca / tökmaghéjjal van kirakva, / hogyha végig sétálsz rajta, / nem kopog a cipőd sarka.”

A közösségi ragadványnevek általában említőnévként használatosak, tehát akkor, amikor a névviselők nincsenek jelen. A névhasználók és névviselők név iránti attitűdje eltérő lehet. A közösségi ragadványnév szólító névként való használata esetén nézeteltérésekre is sor kerülhet. Példaként említeném, ha a mulatságokban a marcellháziaikat *Ürgéknek* szólították a szomszédos települések lakosai, akkor verekedés tört ki.

Egy település lakosságára a környező helységek lakosai több eltérő közösségi ragadványnevet is használhatnak: Bős – *Gólyások*, *Pepések*; Izsa – *Bagók* (az izsaiak erősen pipáztak, bagóztak), *Máktörők* (finom mákoskalácsot sütöttek), *Túróhátúak* (az idősebb asszonyok túrót árultak a piacon); Nádszeg – *Bérvások*, *Bicskások*, *Késesek* (a falubeliek gyakran keveredtek verekedésekbe); Nagymácséd – *Dinnyések*, *Kásások*, *Mócsédiak*; Negyed – *Káposztások*, *Krumplisok* (a községben nagy mennyiségben termesztettek zöldségeket); Nyárasd – *Hosszúkezűek*, *Kélácsok*; Nyékvárkony – *Békások* (a falu címerében is ez az állat látható), *Tökkáposztások* (állítólag sok tökfőzeléket esznek).

Ennek ellenkezőjére is találunk példákat. Több település lakosai azonos ragadványnevet viselhetnek: *Bicskások* (Andód, Felsőszeli, Gúta, Kelenye, Nagykér, Nádszeg, Szilice – Több szlovákiai magyar település ragadványneveként ismert, amelyek lakosai gyakran összeverekedtek a szomszédos falvak lakóival. Ilyenkor előkerült a bicska is. Egy nádszegi történet szerint a verekedők a harangszó hallatára abbahagyták a dülkedést, lerakták a bicskáikat, és elmondták az „Úrangyalát”, majd ezzel végezvén folytatták a verekedést.), *Guvatok* (Alsószeli, Felsőszeli – a gu-

vatról ’nadasokban élő, hosszú csőrű, gerle nagyságú költöző madár’ nevezték el a két falu lakosait), *Káposztások* (Boldogfa, Negyed, Vágfarkasd – a földjeiken főképpen káposztát termesztettek), *Koldúsosok* (Kistompa, Horváti – Egykor egy koldus halt meg az út szélén Kistompa és Horváti határán. Mindkét község el akarta magától háritani a temetés költségét, ezért a horvátiak pár lépésre odébb tették a halottat az árokban, s az már akkor a tompai határban feküdt. De a tompaiak visszacipelték a halott koldust pár lépésre a „határon túlra”, mondván hogy a halottat temessék el a horvátiak!), *Paprikáskrumplik* (Naszvad és Negyed lakói együttesen: Naszvad lakosait *Paprikásoknak*, Negyed lakosait *Krumpliknak* hívják).

A környező helységek lakosai nemcsak a szomszédos település lakosait azonosíthatják közösségi ragadványnévvel, hanem magát a település nevét is helyettesíthetik a névhasználók helységragadványnévvel: például *Énekgyár*, *Világvége* (Kecsót jókedvű, dalos, szívesen éneklő nép lakja; csupán egy út vezet a községbe), *Kis Magyarország* (Dunaszerdahely városában él Szlovákia települései közül a legtöbb magyar nemzetiségű lakos), *Kis Moszkva* (Szímón a kommunista párt tagjai rendszeresen sztrájkot szerveztek a 20. század 30-as éveiben), *Kispest* (Dernőn öntötték a Lánc-híd egy részét, és ezért kapott a falu ajándékba egy harangot, melyen a következő felirat szerepelt: Pesten szól a testvéred), *Szerelemfalva* (Budafa), *Ürgeország* (Zsigárdot egy alkalommal a környező erdőből rengeteg ürge lepte el). Néhány esetben összefüggés mutatkozik a személynévi funkcióban lévő közösségi ragadványnév és a helynévi szerepben álló helységragadványnév között: *Bicskások* – *Bicskafalu* (Mad), *Bungyisok* – *Bungyisfalva* (Tardoskedd), *Csíkosok* – *Csíkosország* (Deresika), *Pacalok* – *Pacalfalva* (Deresk).

A közösségi ragadványnevek az élőnyelvben, az egyes nyelvjárásokban használatosak, ezért a névanyagot dialekt-

tológiai szempontból is vizsgálhatjuk. A nyárasdiak anyanyelvjárására jellemző az *á* előtti illabiális ^{TM}-zás. A környékbeli falvak lakói a nyárasdiak által használatos *k^{TM}lács* közsztót *Kzlácsok* formában tulajdonnevesítették. Az illabiális ^{TM} helyett zárt *ĕ*-t ejtenek a könnyebb kiejtés végett. A patiak valamikor sok tehenet tartottak, gyakran ettek tejfölt, ezért elnevezték őket *Tĕfőnyalóknak*. A fiatalabb adatközlők a köznyelvi *Tejfelnyalók* alakváltozatot is használják. Szenc lakosai *ö*-zű nyelvjárással beszélnek, ezért nevezik őket *Möggÿösöknek*. Valódi tájszavak is állhatnak közösségi ragadványnévként. Királyfa lakosait *Mórványoknak* hívják, mivel a helybeliek kedvelik a *mórványt* (más néven sós béles vagy lafkó), ami fonott sós kalácsot jelent. A szímőieket *Hörhönnyöknek* nevezik, mert a lakosai *hörhönnyöknek* nevezik a rossz gyerekeket. Bős lakosai minden péksüteményt *pepének* hívnak, ezért érdemelték ki a *Pepešek* megnevezést. Bátorkeszi népe *ponyusban* 'háton való teherszállításra használatos zsákvászon ponyvaféle' hordta a szalmát a betakarítások idején, ezért a szomszédos Madar lakói elnevezték őket *Ponyusoknak*.

A közösségi ragadványnevek az élőnyelvben különféle alakváltozatokban jelenhetnek meg: *Fokhagymások* ~ *Hagyományosok* ~ *Hajmások* (Vágfarkasd lakói elsősorban zöldségtermesztéssel foglalkoztak), *Gólyások* ~ *Gólyacomposok* (a szájhagyomány szerint Bős községben egykor szokás volt búcsú napján gólyát feltálatni ünnepi ebédként), *Gumicsizmások* ~ *Csizmások* (Kulcsod lakosai főleg mezőgazdasággal foglalkoznak, gumicsizmában végzik munkájukat), *Eperkék* ~ *Eprešek* (Pozsonyeperjesta a népi magyarázat szerint Mátyás király nevezte el, mert a megpihent katonának az ottani lányok epret adtak), *Möggvesek* ~ *Möggÿösök* (Szenc), *Pukancások* ~ *Pukancisok* (Vága), *Retkésék* ~ *Retkösök* (Nagyfödémesen zöldségtermesztéssel foglalkoznak),

Szĕcskők ~ *Szöcskék* (Pered kataszterében egykor nagy sáskajárás pusztított. A szájhagyomány szerint a sáskasereg repülés közben felhőként eltakarta a napot, ahol pedig le szállt, ott rövid időn belül nagy gabonaterületeket legelt le. A sáskákat a falubeliek *szĕcskőknek* hívják.), *Tejfelnyalók* ~ *Tĕfőnyalók* (Pat).

A magyar–szlovák kétnyelvű környezetből adódóan a névanyagban kontaktusjelenségek is találhatóak. Vága lakosait *Pukancásoknak*, *Pukancisoknak* nevezték, mert a pattogatott kukorica (szl. *pukance* 'pattogatott kukorica') árulása és fogyasztása is jellemző volt a falubeliekre. Járták a környező falvakat, és árulták a „pattogatott pukancit”. A nádszegi lakosokra használják a *Potyeroszók* megnevezést, ami arra utal, hogy többen közülük festőként dolgoznak. A szlovák *poter* szó jelentése: mázolás. A névben a szlovák *poter* tőhöz a *-z* magyar verbumképző kapcsolódik. Deresk község lakosait *Pacaloknak* hívják. Deresk hivatalos szlovák megfelelője Držkovce (a népi magyarázat szerint a helyiek a szlovák nevet a *držat* 'tartani' szóból származtatták, arra utalván, hogy a falu a megye északi részének tartópillére). A szlovák megnevezés a *držková* 'pacal' szót asszociálta a névadókban (a környező falvak magyar lakóiban), melyet magyarra fordítva, közösségi ragadványnévként (*Pacalok*) kezdtek használni.

4. Összegzés

Az individuális, egyéni antroponimák mellett ún. kollektív, csoportszemélyneveket is megkülönböztethetünk. A tanulmányban a szlovákiai magyar települések lakosságának élőnyelvben használatos ún. közösségi ragadványneveivel foglalkoztunk. Meghatároztuk a(z) újonnan

bevezetett) közösségi ragadványnev terminust, röviden tárgyaltuk a vonatkozó szlovákiai magyar kutatásokat, rámutattunk a névadás indítékaira, a névhasználat dialektológiai sajátosságaira, a kétnyelvűségből adódó kontaktusjelenségekre. A közösségi ragadványnevek nem hivatalos személynevek, az élőnyelvben, informális szintéren használatosak, társadalmilag nem kodifikáltak, szűkebb társadalmi úzusban élnek. Egy (vagy több) település összes lakosának összefoglaló nevéként használatosak. A szlovákiai magyarokra a magyardomináns közösségi ragadványnev-használat a jellemző.

Irodalom

- Bakos József (szerk.) 1942: *Együtt dolgoztunk. Az Érsekújvári Áll. Gimn. IV. A) osztályában működő nyelv művelő és falukutató munkaközösség írásai*. Érsekújvár: A „Védjük nyelvünket!” diák-munkaközösség kiadása.
- Bauko János 2009: *Ragadványnev-vizsgálatok két nyelvközi környezetben. Négy szlovákiai magyar település ragadványnevérendszere*. Nyitra–Budapest: Konstantin Filozófus Egyetem – Magyar Nyelvtudományi Társaság.
- Bauko János 2012a: A gasztroantroponimák szemiotikája. In Balázs Géza – Balázs László – Veszelszki Ágnes (szerk.): *Gasztroszemiotika. Az étkezés jelei*. Budapest: Magyar Szemiotikai Társaság, 178–186.
- Bauko János 2012b: A magyar és a szlovák (szláv) névtani terminusok összevetése. *Névtani Értesítő* 34, 157–166.
- Budai Ernő 2002: Csúfolódók. *Szabad Újság* X/49, 9.
- Gágyor József 1986: Falucsúfolók a Galántai járásban. *Irodalmi Szemle* 29/1, 66–75.
- Gágyor József 2003: *Csúfondáros könyv. Mátyusföldi népi csúfolók*. Dunaszerdahely: Lilium Aurum.
- Győrffy Erzsébet 2011: A szleng helynevek névrendszertani helyéről. *Névtani Értesítő* 33, 93–99.
- Hajdú Mihály 1994: *Magyar tulajdonnevek*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Ipolyi Arnold 1858: Csallóközi uti-képek. *Vasárnapi Ujság*, 77–79.
- Jankó János 1892: Gúny-, mellék- és vezetéknevek. In Jankó János: *Kalotaszeg magyar népe*. Budapest: Athaneum R. Társulat, 126–132.
- Keszeli Ferenc 1990: *Szóhancúr*. Pozsony: Madách Könyvkiadó.
- Kis Tamás 1996: Személynevek a szlengben. *Magyar Nyelvjárások* 33, 93–104.
- Kis Tamás 1997: A csoportnevek. In B. Gergely Piroska – Hajdú Mihály (szerk.): *Az V. Magyar Névtudományi Konferencia előadásai I.* Budapest–Miskolc: Magyar Nyelvtudományi Társaság – Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Intézete, 207–214.
- Kisvárdai Károly 1974: Adalékok az iskolai ragadványnevek kutatásához. *Magyar Nyelvőr* 98, 277–282.
- Kunze, Konrad 2000: *Atlas Namenkunde*. München: Deutscher Taschenbuch Verlag.
- Liszka József 2002: *A szlovákiai magyarok néprajza*. Budapest–Dunaszerdahely: Osiris Kiadó – Lilium Aurum Kiadó.
- Németh Márta 2011: Mi fán terem a madi bicsak? *Új Szó* 1/5. [http://ujso.com/napilap/regio/2011/01/05/mi-fan-terem-a-madi-bicsak – 2012. augusztus 23.]
- Pl. 1993a: Falucsúfolók. *Csallóköz – Žitný ostrov* 23, 3.
- Pl. 1993b: Falucsúfolók. *Csallóköz – Žitný ostrov* 24, 4.
- Paládi Kovács Attila 2001: Tájak, népcsoportok és gazdasági szakosodás Gömörben. In Ujváry Zoltán (szerk.): *A gömöri magyarság néprajza I.* Debrecen: MTA – Néprajzi Tanszéki Kutatócsoport, 251–294.
- Šrámek, Rudolf 1999: *Úvod do obecné onomastiky*. Brno: Masarykova univerzita.

- Superanskaja, A. V. 1973: *Obščaja teorija imeni sobstvennogo*. Moszkva: Nauka.
- Ujváry Zoltán 1984: Falucsúfolók Gömörből. *Múzeumi Kurír* 46, 63–66.
- Vajda Mária 2006: „Komádiba, Tótiba, bocskorban jár a liba”. *Bosszantó folklórhagyományok*. Budapest: Gondolat.
- Viga Gyula 1994: Falucsúfolók a Felső-Bodrogból. *Szépha- lom* 6, 333–348.
- Zajos Ernő 1998: *Hetény, az én falum*. Komárom: KT Kiadó.
- Zámbó Vilmos 2000: *Izsa község krónikája 1947-ig*. Komárom: KT Kiadó.

Megnyitó: Kontra Miklós, Csernus Sándor dékán,
Sinkovics Balázs és Németh Miklós

BILÁSZ BOGLÁRKA

Nyelvi ideológiák kétnyelvű szlovákiai középiskolások körében¹

Bevezetés

Írásom témája a kétnyelvű szlovákiai magyar középiskolások körében található nyelvi ideológiák kérdőíves vizsgálatának bemutatása, valamint az összegyűjtött nyelvi adatok elemzése. Mivel előzőleg ezen korosztály nyelvhasználatával kapcsolatban végeztem kutatásokat, úgy gondoltam, fontos lenne a nyelvhasználatot befolyásoló, metanyelvi vélekedéseiket is megvizsgálni, melyeket különböző nyelvi ideológiák befolyásolnak.

Elsősorban azért kell a nyelvi ideológiák kutatásával foglalkozni, mivel ezek alakítják a beszélők nyelvről való vélekedését, ezáltal a nyelvhasználatukat, így közvetett módon nyelvi változásokat idézhetnek elő. Mindemellett kétnyelvű közegben különösen fontos szerepe van a nyelvről való vélekedésnek, a beszélők nyelvhasználatához fűződő attitűdjének (vö. Kiss 1995: 134–135, Rabec 2005).

¹ Az előadás és a tanulmány alapjául szolgáló kutatások az 1/0233/11 számú, Literárny a jazykovedný manažment v multikulturálnom priestore című VEGA-projekt támogatásával folytak a pozsonyi Comenius Egyetem Magyar Nyelv és Irodalom Tanszékén.

A kutatásaim további támogatója még a Collegium Talentum.